

מחשבת קצרה על הדף הרב יחזקאל הרטמן SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

מנחות דף לז

עניין: אדם שיש לו שני ראשים

אוצר המדרשים – שלמה המלך עמ' 533

שו"ת חתם סופר יו"ד סי' רצד

וראיתי בסוף ספר קול יהודה בשם הגאון מוה' שמואל קראקוואר זצ"ל, דבחומש הפקודים נאמר בפקודי ב"י לגולגלותם ולא כשבט לוי, משום דשבט לוי הי' מקום לטעות דאתא לרבוויי מי שיש לו ב' ראשים שיהי' נמנה בשנים, משא"כ בהנמנים מבין עשרים דליכא למטעי בהא שהי' הטריפה לא יחי' כ"כ זמן רב ע"כ שפיר כתב לגולגלותם, ודפח"ח. וצריך לומר הא דכתב באמת לגולגלותם כלל בהנמנים מבין עשרים, לדבר זה צריכים אנו לדברי אגדה מ"ש בעשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"א סימן ג' וז"ל ועליהם נאמר לגולגלותם שהי' מרע"ה צופה ברוח הקודש מנין הטפין שבראש כל אחד וכו', שכל מי שהי' עתיד הוא לבדו להעמיד ס' רבוא הי' נמנה ראש משפחה וכו', ויותר מזה הי' ג"כ צופה ומביט בכל אחד ואחד מהם, והוא רז נגלה במלה הנוכרת למי שישית אליה לב, ופי' המפרש שהי' מביט בכל אחד כמה פעמים שיעטרך להתגלגל וזהו לשון גלגלתם, יע"ש עוד. ולפ"ז הי' במחצית השקל דכתיב בקע לגלגלת בפ' פקודי, ואינם נמנים אלא מבין י"ג או מבין עשרים, ויעיין מג"א סי' תרצ"ד ס"ק ג', נמי נימא כג"ל שלא נתן אלא מי שהי' בראשו טפין להוליד ס' רבוא, וזה א"א להתקבל. אמנם במן עומר גלגלת, י"ל כפשוטו אם הי' לו ילד בשני גולגלות נפל לו ב' עומרים דמבואר פי' י"ח דאפי' לתינוק בן יומו נפל עומר, וע"ש ע"ה ע"א גבי בן ט' לראשון וכו', ויש לדחות:]

ראשים, והיה חורש וקוצר ונעשה עשיר גדול מעשירי עולם. לאחר זמן סת האיש ההוא והניח ירושה לבניו. הששה אומרים אנו שבעה לחלק ממון אבינו והאחד שיש לו השני ראשים אומר אנו שמונה תעלי ליטול מן הירושה שני חלקים. הלכו כלם אצל שלמה ואמרו לו אדונינו המלך אנו שבעה ואחינו בעל שני ראשים אומר שאנו שמונה ורצה לחלק ממון אבינו לשמונה חלקים והיו רצה ליטול שני חלקים. כיון ששמע שלמה כך נעלם ממנו הדבר, מיד קרא לסנהדרין ואמר להם מה אתם אומרים בדבר הזה, אמרו אם אנו אומרים אחד הוא שטא שנים הם, שתקו. אמר להם שלמה לבקר משפט. בחצי הלילה נכנס בהיכל ועמד בתפלה לפני המקום ואמר רבש"ע כשנגלית לי בנבעון ואמרת לי שאל מה אתן לך לא שאלתי ממך לא כסף ולא זהב אלא חכמה כדי לשפוט בצדק בני אדם. א"ל הקב"ה אני נותן לך חכמה בבקר, ויהי בבקר שלח וקבץ כל הסנהדרין ואמר להם שלמה הביאו לפני האיש ההוא בעל שני הראשים, מיד הביאוהו לפניו ויאמר להם ראו שאם יודע זה הראש מה שאני עושה לזה אחד הוא ואם לאו הם שנים. אמר שלמה הביאו מים חמים ויין ישן ובנדי שט, והביאו מים חמים והניחו על פניו חרק בו מים חמים ויין ישן. אמר לו אדוני המלך אנו שנים אנו שנים אנו אחד ולא שנים, ולא נאמר לך עוד שאנו שנים. כיון שראו ישראל את משפט המלך תמהו ורעדו ופחדו כלם ממנו, לכך נאמר ויחכם מכל האדם.

מעשה שהיה בימי שלמה מלך ישראל (2), יום אחד נכנס אשמדאי מלכא דשידי ואמר לו אתה הוא שכתוב עליך ויחכם מכל האדם? אמר לו שלמה כך הבטיחני הקב"ה, אמר לו אשמדאי אם תרצה אני מראה לך דבר שלא ראית מימך לעולם, א"ל הן. מיד הושיט ידו בארץ תבל והוציא ממנה איש בעל שני ראשים וארבע עינים, מיד נודעו ונבהל שלמה ואמר הכניסוהו לחדרי, שלח וקרא לבניהו בן יהוידע אמר לו מה תאמר היש תחתינו (8) בני אדם, א"ל הי נפשך אדוני המלך אם ידעתי אלא שמעתי מאחיתופל אלוף אביך שיש תחתינו בני אדם, א"ל אם אני מראה לך אחד מהם מה תאמר, א"ל ואיך אתה יכול להראותו מעומקה של ארץ שהיא טהלך חמש סאות שנה? מיד שלח והביאוהו אצלו. כיון שראה אותו נפל על פניו ואמר ברוך שהחיינו וקיימנו לזמן הזה, א"ל בן מי אתה, א"ל מבני אדם אני טתולדות קין, אמר לו באיזה מקום מושבכם, א"ל בארץ תבל, א"ל יש לכם שמש או ירח, א"ל הן, וגם אנו חורשים וקוצרים ובעלי צאן ובהמות, א"ל באיזה מקום מורח השמש, א"ל במערב ותשקע במזרח, אמר לו תתפללו? אמר לו הן, ומה היא הפלאתכם, א"ל מה רבו מעשיך הי' כלם בחכמה עשית, א"ל אם תחפוץ נחזיר אותך למקום, אמר להם עשו לי טובתכם ותחזרוני למקומי. מיד קרא המלך לאשמדאי ואמר לו לך ותחזור אותו למקומו, א"ל איני יכול להחזירו למקומו לעולם, כיון שראה כך נשא אשה והוליד ממנה שבעה בנים ששה מהם ברמות האם ואחד ברמות האב שהיו לו שני

טעמא דקרא להגר"ח קנייבסקי פרשת פנחס

השני מחמת צער הרתחים צעק בשני הראשים אמר שלמה ש"מ דתולדה אחת לשני הראשים ואין נידון אלא כאיש א' עכ"ל, ולענין פדה"ב אמרי' שם במנחות דמי שיש לו ב' ראשים נותן י' סלעים לכהן דבגלגלת תלי רחמנא ולפ"ז מדויק דכאן גבי נחלה לא מצוי למכתב לגלגלת דא"כ מי שיש לו ב' ראשים יתבע ב' חלקים והרי הדין שאין לו רק חלק א' כנ"ל ולכן כתיב במספר שמות וכיון שיש לו רק שם א' נוטל חלק א' וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא. (וכ"ז

נג. לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות. ולא כתיב לגולגלותם כמו בכל מקום ועיין ברמב"ן שעמד ע"ז, ויש לבאר ע"פ המדרש שהביאו התוס' ושטמ"ק במנחות דף ל"ז א' אשמדאי הוציא מתחת קרקע אדם א' שיש לו שני ראשים לפני שלמה המלך ונשא אשה והוליד בנים כיוצא בו בשני ראשים וכיוצא באשתו בראש א' וכשבאו לחלוק בנכסי אביהם מי שיש לו שני ראשים שאל שני חלקים וכאו לדין לפני שלמה, שלמה בתכמתו הרתיח מים וכסה א' מן הראשים ושפך הרתחים על ראש

גם דברי הגאון הנ"ל אינם עולים כהוגן לדעת הרשב"א דס"ל דיתרת יכול לחיות ולהרבות כחול ימים, ומהרש"ל [יש"ש חולין פ"ג סי' פ'] ס"ל אפילו בכל ודאי טרפות אפשר שיחיו, ויעיין בש"ך סי' ש"ה סק"ו, ויש שם ט"ס, וצריך למחוק תיבת א ל א בודאי טרפה, והכי צ"ל ולא אמרינן טרפה אינה חי' בודאי טרפה. מ"מ לפי הרשב"א ומהרש"ל יכול להיות דגם גולגולת דבן עשרים נמי לרבוויי ב' ראשים אתי, וכן הוא האמת ואין לנו עסק בנסתרות. ובכך לוי דלא כתיב לגולגלותם באמת לא נמנה בשנים, ואין טעם לגדוה. א"נ י"ל לפי מה שהשריש רמב"ן בפ' ויחי על פסוק [מ"ח ט"ו] ומולדתך אשר הולדת אחריהם, שע"כ הי' ליוסף בנים זולת אפרים ומנשה כי לא יוציא הנביא יעקב דבר מפיו לבטלה ע"ש, א"כ מכ"ש הקב"ה שאמר במנין המדבר לגולגלותם לרבות ב' ראשים ע"כ הי' בהם מי שהי' לו כך, וא"כ כשבט לוי שלא הי' אז באותו הזמן לא נאמר באמת לגולגלותם כי לא יוציא הקב"ה דבריו לבטלה:

